

HANDLÄGGARE/ENHET
Arbetslivsenheten
Renée Andersson

DATUM
2010-10-12

DIARIENUMMER
20100427

ERT DATUM
2010-09-14

ER REFERENS

Socialdepartementet

103 33 Stockholm

EU-kommissionens Grönbok med sikte på tillräckliga, långsiktigt bärkraftiga och trygga pensionssystem i EU

LO har beretts möjlighet att, innan regeringen lämnar sitt svar till Kommissionen, lämna synpunkter på rubricerade Grönbok. LO kommer förutom nedan framförda synpunkter, dessutom att utnyttja möjligheten att svara direkt till Kommissionen.

Inledning

LO anser att det är ett viktigt och bra initiativ som Kommissionen tagit för att få igång en bred och förutsättningslös diskussion om hur vi kan skapa tillräckliga, långsiktigt bärkraftiga och trygga pensionssystem.

De senaste årens ekonomiska kris har tydliggjort att mer måste göras för att åstadkomma framför allt tryggare pensionssystem. Det var inte pensionssystemen och dess utformning som skapade krisen, men i stort sett alla medlemsländers olika system har drabbats på ena eller andra sättet av konsekvenserna av krisen. Högre arbetslöshet, lägre tillväxt, större statskulder och svängningar på finansmarknaderna har gjort det svårare att uppfylla pensionsåtagandena i samtliga system. En utmaning är att trygga tillräckliga pensioner på lång sikt även under dessa förutsättningar.

Det är också ett känt faktum att alla EUs medlemsländer står inför en stor demografisk utmaning. Efterkrigstidens första stora barnkullar närmar sig nu pensionsåldern och den arbetsföra befolkningen i EU börjar minska från och med 2012. Till följd av detta kommer äldreförsörjningskvoten att fördubblas och år 2060 kommer det bara att gå två personer i arbetsför ålder på varje person som fyllt 65 år. LO delar därför Kommissionens uppfattning att

POSTADRESS 105 53 Stockholm
RESÖKSADRESS Barnhusgatan 18
TELEFON 08-796 25 00 TELEFAX 08-24 52 28
E-POST mailbox@lo.se HEMSIDA www.lo.se
ORGANISATIONSNUMMER 802001-9769
BANKGIRO 368-4834 PLUSGIRO 8 50-8

Landsorganisationen i Sverige

det är viktigt att skapa incitament och förutsättningar för människor att kvarstå i arbetslivet längre än vad som är fallet idag.

Medlemsstaterna och arbetsmarknadens parter ansvarar för utformningen av respektive lands pensionssystem. Såväl allmän pension som avtalspension är en del av varje lands välfärdssystem och har utvecklats under lång tid utifrån de specifika förhållanden som råder i respektive medlemsland. Detta innebär att utformningen av medlemsländernas pensionssystem skiljer sig åt i mycket hög grad. Dessa särdrag måste erkännas och respekteras i den fortsatta diskussionen och gör det svårt att hitta enhetliga lösningar. Komplexiteten och mångfalden talar för att dessa frågor måste hanteras på nationell nivå, något som också konstateras i Grönboken.

LO anser inte att det finns något behov av EU-reglering på pensionsområdet. Den öppna samordningsmetoden (OMC) är enligt LO det bästa sättet att möta de utmaningar som medlemsländerna ställs inför på pensionsområdet. OMC bygger på subsidiaritetsprincipen och möjliggör för medlemsländerna att samarbeta på ett nära sätt genom utbyte av goda lösningar men erkänner ändå deras mångfald och undviker påtvingad harmonisering.

Tillräckliga och långsiktigt bärkraftiga pensioner

EU kan medverka till att samla in och sprida information samt göra jämförande studier om medlemsländernas pensionssystem. På detta sätt underlättas utbytet av goda lösningar och medlemsstaterna kan se hur andra gjort för att försöka uppnå tillräckliga, långsiktigt hållbara och trygga pensionslösningar.

Ett sätt att öka tryggheten i pensionslösningen är att i så hög grad som möjligt begränsa antalet visstids- och deltidsanställningar. En stabil heltidsanställning är en viktig förutsättning för att individen ska kunna bygga upp ett tillräckligt pensionstillgodohavande i de flesta pensionssystem. Ett minimikrav är att systemen är utformade så att även de med visstids- eller deltidsanställning kan tillgodoräkna sig detta i pensionshänseende. Även perioder av exempelvis arbetslöshet, sjukdom, vårdansvar eller studier bör vara pensionsgrundande för att uppnå tillräcklighet och trygghet i pensionssystemet.

LO anser inte att det är nödvändigt eller önskvärt att EU anger närmare vad som avses med en tillräcklig pensionsinkomst. För att kunna göra detta måste man ta hänsyn till inte enbart pensionen utan även dess beskattning, övriga bidrag som tillkommer exempelvis för bostaden, kostnaden för läkarbesök och mediciner m.m. Detta är faktorer som skiljer sig stort mellan de olika EU-länderna och t.o.m inom ett land.

Uppnå en långsiktig hållbar balans mellan tiden i arbetslivet och tiden som pensionär

LO anser att en av de absolut viktigaste åtgärderna för att skapa denna balans är att göra stora satsningar på att ge individen möjlighet att vara kvar i arbete i första hand tills det som är ordinarie pensionsålder. Idag är det allt för många som inte orkar arbeta fram till en sådan ålder att pensionsutfallet blir tillräckligt. Arbetsmiljö och arbetsvillkor måste anpassas så att detta blir möjligt för alla.

LO anser vidare att det parallellt med detta måste göras ansträngningar för att se till att ungdomar kommer in på arbetsmarknaden och så tidigt som möjligt kan börja intjäna pensionsrättigheter. I detta sammanhang är det viktigt att återigen påpeka vikten av att i så stor utsträckning som möjligt begränsa antalet visstids- och deltidsanställningar. Det är vanligare att kvinnor har denna typ av anställningar. Det leder i sin tur till att de ojämlika lönevillkor som råder under arbetslivet fortsätter att råda under tiden som pensionär. Det är också viktigt att se över hur ersättningar vid arbetslöshet och sjukdom genererar pensionsrättigheter.

LO ser inte att det är nödvändigt eller önskvärt att på EU-nivå besluta om huruvida medlemsländernas pensionssystem ska ha någon form av automatiska justeringsmekanismer eller inte. Vissa länder har idag utvecklat olika typer av sådana mekanismer utifrån respektive lands pensionssystem, medan andra länder styr detta via politiska beslut som anpassas efter rådande omständigheter.

Undanröja hinder för rörligheten i EU

LO anser inte att EU återigen bör ta upp frågan om rätt att flytta pensionskapitalet. Medlemsländernas pensionssystem skiljer sig ifråga om struktur väsentligen från varandra. Vissa länder har ett stort inslag av avtalspensioner och endast en begränsad allmän pension, medan andra länder knappt har någon kompletterande avtalspension överhuvudtaget. En sådan flytträtt blir troligen mycket kostsam för individen och det blir svårt att kontrollera att det blivit rätt. Därför är det viktigare att säkerställa bevarandet av intjänade rättigheter vilket gör det möjligt för en individ som arbetat i flera länder att få pension från olika håll när det är dags att ta ut den.

En reglering av flytträtt på tjänstepensionsområdet skulle även innebära ett väsentligt ingrepp i parternas fria förhandlingsrätt. Dessa frågor regleras därför enligt LO bäst på nationell nivå.

LO anser vidare att det i detta sammanhang vore önskvärt om det på EU-nivå gick att samordna informationen om en individs intjänade rättigheter i olika länder. Idag måste individen själv ta kontakt med olika pensionsinsti-

tut i de länder där han eller hon arbetat för att försöka få ett samlat grepp om sin intjänade pension.

Tryggare och tydligare pensioner med ökade kunskaper och bättre information

LO instämmer i Kommissionens konstaterande att trygga pensioner är en viktig del av tillräckliga pensioner. I takt med att pensionssystemen i medlemsländerna övergår från att bestå av en enda del till att bestå av flera olika delar, och från enkla till mer komplexa pensionspaket, ökar behovet av kunskaper och information hos enskilda individer. Övergången från förmånsbestämda till avgiftsbestämda system flyttar i ökad utsträckning över ansvaret och valet till individen, som då måste ha tillräckliga kunskaper för att kunna göra välgrundade val.

Det är dock LOs uppfattning att medlemsstaterna inte kan lägga över ett allt för stort ansvar på individen genom att skapa pensionssystem som i allt för hög grad bygger på individens val. Den övervägande delen av pensionen bör komma från den allmänna pensionen, och funktioner som garanterad miniavkastning och olika riskprofiler beroende på ålder, minimerar riskerna i de valbara delarna. På detta område kan EU tillhandahålla information om ”bästa praxis” vid utformningen av sådana system. Detta är att föredra framför reglering av sådana aspekter som styrning, riskhantering, kapitalförvaltning, investeringsregler och regler om pensionsinformation.

Vidare stödjer LO idén att arbetstagarnas pensioner, både i fonderade och ”pay as you go” system bör skyddas från risken att arbetsgivaren blir insolvent. Det är dock svårt att se hur en enhetlig reglering på EU-nivå skulle kunna skapas för detta. Även här finns goda exempel i medlemsländerna på hur detta kan lösas och varje land bör ha möjligheten att åstadkomma ett sådant skydd utifrån det egna landets speciella förutsättningar. En arbetsgivare kan exempelvis trygga eller återförsäkra sina pensionsåtaganden, och i många pensionsplaner överförs pensionspremien från arbetsgivaren direkt till ett försäkringsbolag och skyddas på så sätt genom de solvensregler som gäller för dessa.

LO menar att det finns ett behov av att uppdatera nuvarande minimikrav för den information som ska lämnas om pensionsprodukter. LO anser dock att det inte är lämpligt eller önskvärt att på EU-nivå utarbeta ett gemensamt tillvägagångssätt för standardval vid försäkringsanslutning och investeringsval.

Ökad styrning av pensionspolitiken på EU-nivå

LO anser att det är medlemsstaterna som ska ansvara för utformningen och organisationen av sina pensionssystem. Samarbete och utbyte av erfarenheter enligt den öppna samordningsmetoden är en ändamålsenlig metod när

det gäller pensioner. EU kan bidra till detta genom att utveckla och effektivisera den öppna samordningsmetoden på pensionsområdet. LO anser inte att det finns något behov av en plattform för integrerad övervakning av alla aspekter av pensionspolitiken.

Landsorganisationen i Sverige
Stockholm som ovan

Wanja Lundby-Wedin

Renée Andersson